

Відгук

офіційного опонента доктора філософських наук, професора

Єременко Олександра Михайловича

на дисертацію Пальчинської Мар'яни Вікторівни

«Віртуальний простір в умовах соціокультурних трансформацій»,
поданої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософських
наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

У дисертаційній роботі досліджуються механізми впливу віртуального простору на сучасне суспільство. Актуальність проблеми ґрунтується на тому, що у сучасному суспільстві масове впровадження комп'ютерних технологій, які продукують віртуальний простір, призвело до своєрідної експансії віртуальності, що спричиняє багатовекторні перетворення як на соціальному, так і індивідуальному рівнях.

Метою даної роботи є аналіз соціокультурних змін, яким підпорядковується сучасне суспільство під впливом віртуального простору. Будучи невід'ємним структурним елементом сучасного соціуму, він істотно впливає на процес його подальшого розвитку, виступаючи у якості одного з потужніших факторів трансформації його базових складових.

З положень наукової новизни привертає увагу вплив віртуального простору на соціалізацію особистості та особливості комунікації як системоутворюючого елемента соціалізації у віртуальному просторі. Автором підкреслюється, що особливості соціалізації в умовах віртуального простору полягають, насамперед, у відмінності агентів первинної соціалізації порівняно із простором соціальним.

Цікавою є думка автора, що взаємопроникнення віртуального простору і простору соціального притаманні світовідчуттям сучасної людини, для якої віртуальний простір стає невід'ємним атрибутом конструювання індивідуального і соціального буття.

Особливої уваги заслуговує аналіз віртуального простору як соціальної технології. Автор виходить з думки, що вплив соціальної технології на соціум являє собою складний процес, певну послідовність перетворень, які іманентно притаманні соціальним системам, наприклад, закономірну обумовленість одних процесів і явищ іншими. Звернення до категорії «соціальна технологія» дозволяє більш системно розглядати різні області духовно-практичного освоєння дійсності, удосконалювати пізнавальні, евристичні, аксіологічні, критичні та інші сфери філософського знання.

Дисертант доводить, що віртуальний простір як соціальна технологія оптимізує соціальну систему, сприяючи тиражуванню соціальних інновацій, тим самим визначаючи найбільш ефективний шлях суспільного розвитку. При цьому характер соціальної технології та її особливості обумовлені специфікою конкретної соціальної системи. Соціальна технологія розглядається як інструмент, детермінований інформацією, наявною в соціальній системі і виступає мірою її організації.

У дисертаційному дослідженні виокремлено коло питань, які безпосередньо стосуються подальшого розвитку соціальної сфери сучасної України. Особливої уваги заслуговує пропозиція щодо використання потенціалу віртуального простору для оптимізації соціальної сфери сучасної України. Впровадження соціальних проектів, які діють у віртуальному просторі, сприяють зменшенню дитячої безпритульності, яка є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасного українського суспільства.

Аналіз дисертаційного дослідження Пальчинської М.В. дозволяє визначити також наступні недоліки.

1) У розділі 1.3., на мою думку, доцільно було б дослідити і причини виникнення інформаційної нерівності, провести кореляційний аналіз з причинами формування інформаційної нерівності в Україні. Це, безсумнівно, додало б цінності роботі.

2) У підрозділі 3.2 бажано було б більше уваги приділити аналізу конкретних прикладів специфіки соціалізації особистості в умовах віртуального простору у сучасному українському суспільстві.

3) У підрозділі 1.1 явно обділений увагою такий важливий елемент соціокультурної трансформації як історична подія. У тексті цього підрозділу слово «подія» використовується лише три рази, причому не здійснюється аналіз змісту поняття, позначеного цим словом. Між тим, подія, безумовно, є, так би мовити, «матерією» (в аристотелівському смислі) будь-яких соціальних змін. Подія – це те, з чого складається, так би мовити, «мікротканина» соціокультурної трансформації. На стор. 40 дисертант зазначає: Протиріччя між виникаючими новими умовами існування конкретної соціальної системи і його старою структурою вирішуються тим, що відбувається зміна останньої». Але історична подія за своєю суттю і є такою зміною. Можна сказати, що структурна зміна знаменує, так би мовити, «вищу ступінь» історичної подієвості. Не будь-яка подія досягає цієї ступені. Основна маса подій може розглядатися як елементи функціональних змін, які дисертант відокремлює від субстанціальних і системних соціальних змін (с. 29-30). Більше того: на наш погляд, подія виявляється основним елементом функціональних соціальних змін. Отже, у підрозділі, присвяченому розгляду соціокультурної трансформації, бажано було б проаналізувати подію як форму цієї трансформації, або, принаймні, більш чітко позначити роль цього елементу історичного процесу.

Однак вищезазначені недоліки суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження. Аналіз роботи дозволяє зазначити, що дисертація Пальчинської М.В. «Віртуальний простір в умовах соціокультурних трансформацій» є самостійною завершеною науковою роботою. Наукові положення, висновки та рекомендації відповідають змісту дисертації, мають безумовну наукову новизну, мова та стиль дослідження

відповідають необхідним вимогам, зміст роботи відповідає паспорту спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

Дисертація Пальчинської Мар'яни Вікторівни «Віртуальний простір в умовах соціокультурних трансформацій» є завершеною науковою роботою, яка відповідає вимогам МОН України щодо докторських дисертацій та п.11, п.13 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 «Про затвердження порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.03. – соціальна філософія та філософія історії.

Офіційний опонент,

доктор філософських наук, професор

завідувач кафедри філософії

Східноукраїнського національного університету

ім. Володимира Даля

Єременко О.М.

Підпис О. М. Єременка засвідчую

Вчений секретар Вченої ради

СНУ ім. В. Даля

Бойко Г. О.

